

Straatman Koster advocaten

Sessie 3: Gebiedsontwikkeling en energievoorziening

Deel 1 – netcongestie en hoe (toch) tijdig voldoende stroom te organiseren

Gijs van Midden en Joost Hoekstra
12 november 2025

Vvg

Straatman Koster advocaten

- 27 advocaten
- Vastgoed-, bouw-, aanbestedings-energie- en omgevingsrecht
- Overheden en marktpartijen
- Adviseren, contracteren en procederen

De opgaven van de energietransitie

De opgaven van de energietransitie

Grote opgaven rondom de energietransitie:

- Overgang naar duurzame energievoorzieningen.
- Raakt ook de gemeentelijke praktijk:
 - Waar realiseren we duurzame energievoorzieningen?
 - Welke wijken (kunnen en) gaan wanneer van het gas af?
 - Hoe zorg je betaalbare transitie, met draagvlak bij inwoners?
 - **Opgave is ook onderdeel van de gebiedsontwikkelingspraktijk.**
- Schaarste:
 - Waar is ruimte voor energievoorzieningen?
 - Waar zijn warmtenetten mogelijk? En met welke warmtebronnen?
 - Hoe krijg je tijdig toegang tot het elektriciteitsnet (en voldoende transportcapaciteit)?
 - Waar en hoe vind je voldoende vakmensen?
 - *Tekort aan geld?*

De opgaven van de energietransitie

Grote opgaven:

- Veel partijen betrokken (overheden, inwoners, ontwikkelaars, bouwers, netbeheerders)
- Verschillende opgaven raken elkaar:
 - De keuzes in warmtetransitie hebben gevolgen voor belasting van elektriciteitsnet...
 - ...én kunnen een oplossing zijn: een warmtenet als alternatief voor elektrificatie?
- Publieke sturing (in het bijzonder door gemeenten) is gewenst.
- Naast bestaande instrumenten (in de **Omgevingswet**)...
- ... beoogt ook nieuwe wet- en regelgeving daarin te voorzien:
 - Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (**Wgiw**): per 1 januari 2026
 - Wet collectieve warmte (**Wcw**): bij EK, inwerkingtreding per 2027(?)
 - **Energiewet** per 1 januari 2026
 - Maatregelenpakket netcongestie: veel wijzigingen via de netcodes (**ACM**).

De opgaven van de energietransitie

In deze sessie: netcongestie en hoe (toch) tijdig voldoende stroom te regelen

1. De nieuwe Energiewet: wat verandert er en wat betekent dat voor gemeenten?
2. Hoe te dealen met netcongestie in de (gebiedsontwikkelings)praktijk?
3. Welke instrumenten hebben gemeenten om te sturen op de energietransitie?

1. de nieuwe Energiewet

Waarom een nieuwe wet en wat verandert precies?

Doelstellingen:

- Klimaatbeleid: transitie naar een duurzame energievoorziening;
- Energiewet is belangrijk regelgevend instrument om dat doel te bereiken;
- Naar meer geïntegreerd energiesysteem: één reguleringskader voor elektriciteit en gas (en later ook waterstof), maar niet voor warmte;
- Implementatie EU-regelgeving.

Waarom een nieuwe wet en wat verandert er?

De Energiewet in een notendop:

Bron: Nationaal Programma
Lokale Warmtetransitie (NPLW)

De nieuwe Energiewet en netcongestie

Aansluit- en transporttaken netbeheerder:

- Huidige regel: verplichting eenieder die daarom verzoekt [binnen redelijke termijn](#) te voorzien van een **aansluiting** op het net;
- Aansluitaak is [absoluut](#), maar lijkt rekbaar in de praktijk...
- Te onderscheiden van **transporttaak** (artikel 24 E-wet);
- Voor aanbieden transportcapaciteit geldt [uitzondering bij onvoldoende capaciteit](#) op het net.

Met nieuwe Energiewet:

- Artikel 3.38 Ew: aansluitaak niet meer absoluut: mogelijkheid aanvraag te weigeren “*indien en voor zo lang*” onvoldoende transportcapaciteit beschikbaar is op het net.
- Voorwaarden, o.a.: deugdelijke onderbouwing, transparantie en passende maatregelen om alsnog aanbod te kunnen doen (zoals benodigde uitbreidingsinvesteringen).

De nieuwe Energiewet en netcongestie

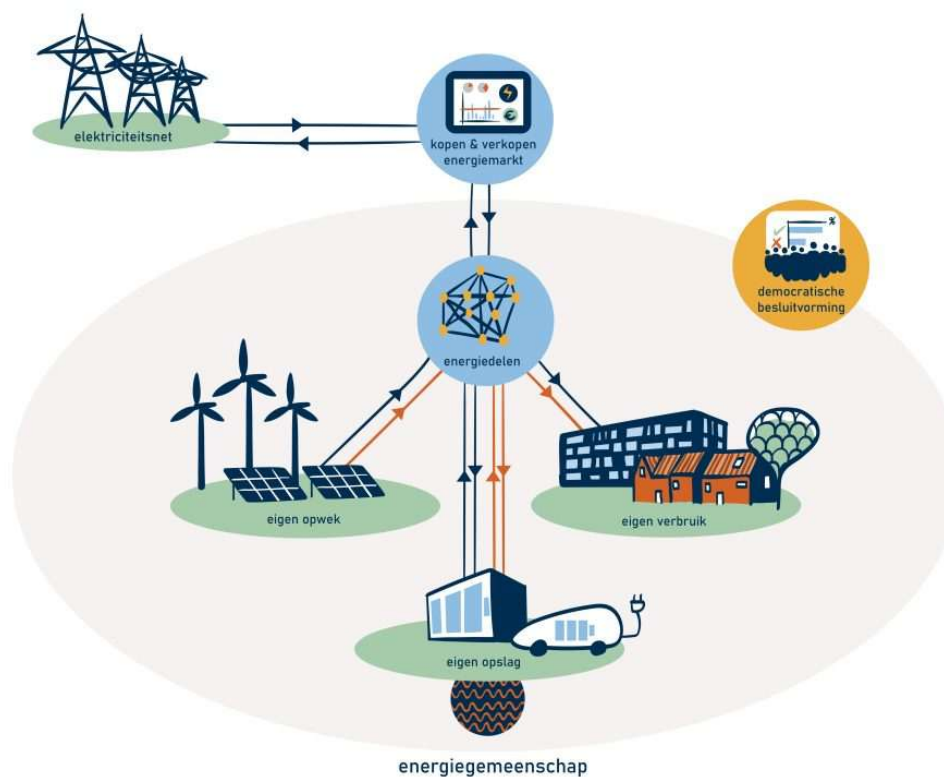
Prioritering bij netuitbreidingen:

- Grondslag voor een prioriterend afwegingskader dat netbeheerders richting geeft bij het bepalen van de volgorde van de uitvoering van noodzakelijke uitbreidingsinvesteringen.
- Uitbreidingen van het elektriciteitsnet met grote maatschappelijke impact worden daarmee naar voren gehaald, met als doel verduurzaming te versnellen.

Meer ruimte voor flexibiliteit:

- Inkoop flexibiliteitsdiensten door netbeheerders (congestiemanagement, zoals CBC's en redispatch) om verzwaring net te voorkomen.
- Grondslag voor uitbreiding mogelijkheden van *cable pooling*.

Energiegemeenschappen

Bron: www.local4local.nu)

De nieuwe Energiewet en sturingsmogelijkheden

Sturing door Rijk:

- Invloed op investeringsplannen netbeheerders.
- Gebruik Projectbesluit door het Rijk bij projecten van nationaal belang (artikelen 6.1 en 6.2 Ew), zoals:
 - Aanleg/uitbreiding productie-installatie voor duurzame opwek (wind/zon) van ten minste 100 MW.
 - Uitbreiding transmissiesysteem elektriciteit van 220 kV of hoger.

Mogelijkheden voor gemeenten om planologisch te sturen zijn beperkt(er):

- Energiewet: energieregels beperken ruimte voor decentrale overheden om te sturen op de energievoorziening.
- Reden: “decentrale overheden moeten keuzes marktregulering niet doorkruisen”
- In praktijk: belang van fysieke leefomgeving of belang van de energievoorziening?
 - *aansluitbaarheid op het net als voorwaarde omgevingsvergunning?*
 - *Mag men regels stellen t.a.v. energiegebruik?*
 - *Meer ruimte nodig voor planologische sturing op energietransitie?*
- Mogelijkheid tot versoepeling: sturing t.b.v. de energietransitie.

2. Praktijk: dealen met netcongestie

Netcongestie in het nieuws

Alliander: 'Nog zeker tien jaar file op stroomnet, duizenden technici uit buitenland nodig'

Overvol stroomnet leidt steeds vaker tot rechtszaken

Top-50 Woningontwikkelaars: Netcongestie als sluipmoordenaar

'Megaprobleem' bij aanleg laadpleinen: ondernemers lopen vast op vol stroomnet

Netcongestie struikelblok nieuwbouw en verduurzaming – actie is nodig

Bedrijven lopen jaarlijks 10-35 miljard euro aan baten mis door netcongestie

File op het stroomnet: wat betekent dat voor ondernemers?

Bouw nieuw hotel Domburg gestaakt vanwege netcongestie

Longread: overvol stroomnet hindert woningbouw in Arnhem. En het wordt nog veel erger!

Netcongestie dreigt woonwijk Wognum zeven jaar te vertragen

Limburg heeft 'komende 10 jaar' nog last van vol elektriciteitsnet

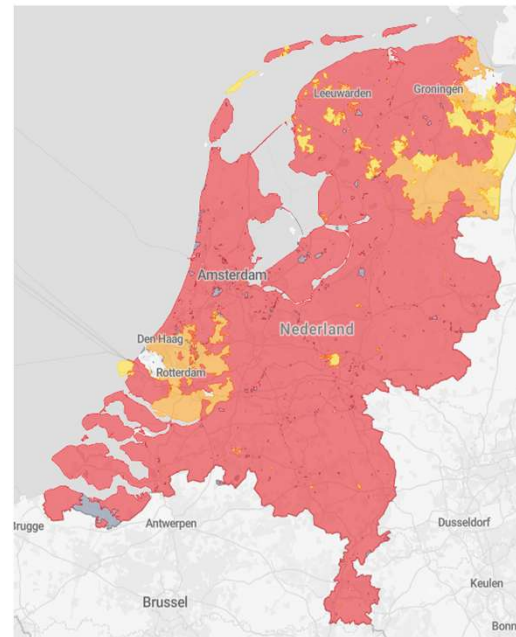
Wat is netcongestie?

Twée kanten:

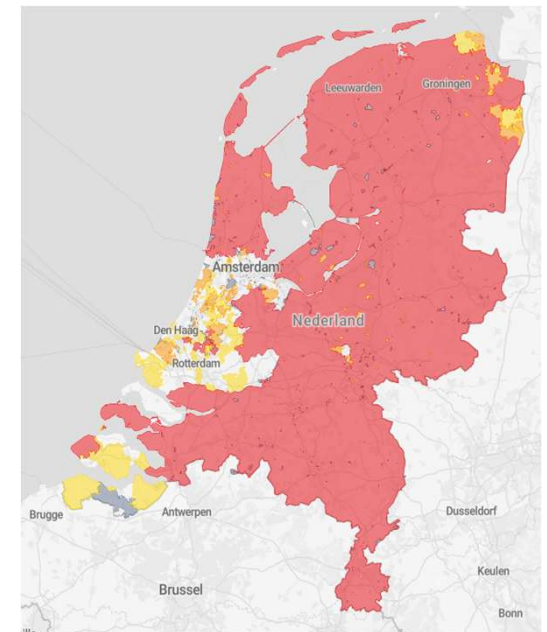
- Afnamecongestie
- Invoedingscongestie

Twée werkelijkheden:

- Contractuele congestie
- Fysieke congestie

Afname

Invoeding

Rollen en verantwoordelijkheden

- De **gebruiker** van elektriciteit:
 - invoeding of afname,
 - aanbieden van flexibiliteit,
 - delen van capaciteit.
- De **netbeheerder**:
 - realiseert aansluiting projecten op het net,
 - signaleert en beheerst netcongestie,
 - verantwoordelijk voor netverzwaring en oplossingen.
- De **gemeente**:
 - Omgevingsbeleid en –vergunningverlening,
 - Stimulerende en ondersteunende rol,
 - Partijen informeren en samenbrengen (regierol),
 - Initiatiefnemer en gebruiker.

Belang van samenwerking!

Verkrijgen van een aansluiting en termijnen

Wat is een redelijke aansluittermijn?

- Tot 2025: wettelijke termijn van 18 weken;
- Nu aan ACM deze neer te leggen in Netcode elektriciteit (Nce).

Artikel 8.13 Nce: aansluittermijnen grootverbruikers (aansluitingen $> 3 * 80A$):

- Afhankelijk van complexiteit, met mogelijkheid extra wachttijd te hanteren: **26 weken** (laag), **52 weken** (midden) of bij hoge complexiteit: **door de netbeheerder vast te stellen** aantal weken (mits onderbouwd).
- **Bij congestie:** uitstel realisatie aansluiting maximaal drie maanden na afronding uitbreidingsinvesteringen.

Redelijke termijnen voor kleinverbruikers (aansluitingen $\leq 3 * 80A$):

- Artikel 8.11 Nce: 12, 18 of 52 weken, maar door het CBb vernietigd (2024);
- Sindsdien: geen concrete termijnen in Netcode, maar alleen “redelijke termijn, tenzij overmacht”.

Verkrijgen van een aansluiting en termijnen

ACM-praktijk kleinverbruikers

- ACM (o.a. Geschilbesluit 10 juni 2025, *Teunissen – Enexis*): redelijke termijn **18-22 weken**.
- Vooruitlopend op Energiewet: termijn niet meer absoluut.
- Aansluittermijn kan langer zijn bij **specifieke omstandigheden** (zoals gebrek aan transportcapaciteit).
- Redelijke termijn opgeschort met tijd die redelijkerwijs nodig is voor benodigde netuitbreidingen, zolang onvoldoende transportcapaciteit beschikbaar.

Bewijs transportschaarste door netbeheerder (cfm. Hst. 9 Nce):

1. **Vooraankondiging**, met daarin oorzaak congestie en planning netverzwaringen;
 2. **Onderzoek** van mogelijkheden om aan gevraagd transport te voldoen (incl. congestiemanagement);
 3. **Publicatie onderzoeksrapport**, opdat aanvragers/netgebruikers relevante informatie verkrijgen.
- Pas daarna: grond voor weigering.

Onderbouwing redelijkerwijs benodigde termijn uitbreiding door netbeheerder: wat is redelijk?

Oplossingen voor de praktijk

Maatregelenpakket ACM tegen netcongestie, waaronder:

- Flexibele contracten: alternatieve transportrechten en groepscontracten (GDS, cable pooling, Groepstransportovereenkomst);
- Regels over verval niet-gebruikte transportrechten;
- Tariefprikkel om gebruik in daluren te stimuleren (“spitsheffing”).

...en prioritering maatschappelijke functies:

- Voorrang bij nettoegang (transport) voor (**concept** 2025) voor drie categorieën:
 1. [Congestieverzachters](#)
 2. [Veiligheid](#)
 3. [Basisbehoeften](#)

Maatschappelijke prioritering

Maatschappelijk prioriteringskader ACM:

- Doel:
 - Huidige regel: netbeheerder handelt transportaanvragen af in volgorde van binnenkomst (FCFS)
 - Gevolg: projecten van maatschappelijk belang moeten 'achter aansluiten' (vertraging)
 - Nieuw regime: prioritering van deze activiteiten in gebieden met netcongestie
- Geprioriteerde categorieën:
 1. [Congestieverzachters](#): partijen die zorgen voor extra netcapaciteit (bijv. via opslag);
 2. [Veiligheid](#): brandweer, ambulance, politie, meldkamers, defensie, elektriciteitsnetten, openbaar drinkwatervoorziening.
 3. [Basisbehoeften](#): drinkwatervoorziening, woonbehoefte, OV, warmtevoorziening, gasnetten.

Maatschappelijke prioritering

Systematiek prioriteringskader:

- Netbeheerder kent prioriteit toe op verzoek van aanvrager transport;
- Prioritering alleen voor afname elektriciteit (niet invoeding);
- Netbeheerder toetst op basis van bewijsstukken of:
 - aanvrager tot geprioriteerde categorie behoort,
 - of aanvraag compleet is
 - of aan voorwaarden wordt voldaan.
- Als voldaan: schuift aanvrager naar voren in wachtrij (indicatieve plek); netbeheerder is daartoe verplicht (geen discr. bevoegdheid);
- Zodra transportcapaciteit beschikbaar is, krijgt geprioriteerde partij aanbod.

Maatschappelijke prioritering

Relevantie voor gebiedsontwikkelingspraktijk:

- Basisvoorzieningen (cat. 3) zijn o.a.: woonbehoefte, warmtevoorzieningen en gasnetten.
- **Woonvoorzieningen** (huishoudelijk gebruik, 3*35A): grootschalig, individueel én collectief;
- Collectieve voorzieningen in wooncomplex inbegrepen;
- Ondergeschikte functies, zoals bibliotheek, kleinschalige winkels.
- Bewijsstukken:
 - omgevingsvergunning voor realisatie woonbehoefte, warmtevergunning (of ontheffing);
 - KvK-uittreksel;
 - Bestuursverklaring, met motivering dat transportcapaciteit noodzakelijk is voor (start van) geprioriteerde taken en dat op korte termijn met taken zal worden gestart.
 - Verklaringen van compleetheid/waarheid, etc.

Rol voor gemeente? Ruimte voor maatwerk?

Delen van energie

Alternatieven voor netaansluiting: delen van energie

- Reeds bekend zijn (1) gesloten distributiesysteem en (2) directe lijn;
- 'Nieuw': (3) cable pooling en (4) groepstransportovereenkomsten (GTO's)

1. Gesloten distributiesysteem (GDS):

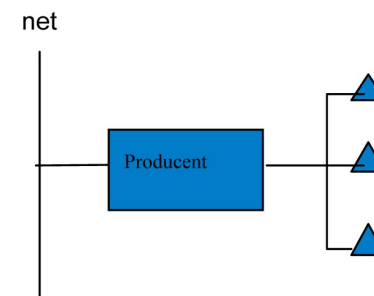
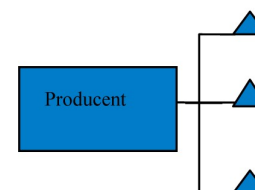
- In essentie: delen van gecontracteerde transportruimte met derden.
- 'Privaat' net, met één of meer derden 'achter de aansluiting' van partij met een aansluiting op openbare net;
- Wanneer is sprake van *een net*? Wanneer is sprake van *aansluiting* op een net?
- Ontheffing nodig van ACM, die toetst aan:
 - Ontheffingsgrond:
 - het bedrijfs- of productieproces gebruikers om technische of veiligheidsredenen geïntegreerd of
 - het net distribueert primair elektriciteit voor de eigenaar van dat net.
 - Vereiste van eigendom;
 - Maximaal aantal afnemers;
 - Beheer, onderhoud en veiligheid.

Delen van energie

Alternatieven voor netaansluiting: delen van energie (vervolg)

2. **Directe lijn:** maakt directe levering tussen producent en afnemer mogelijk. Twee varianten:

- Een directe verbinding van een geïsoleerde productie-installatie met een geïsoleerde verbruiker (zonder aansluiting op het openbare net)
- Een directe verbinding van 1 productie-installatie met 1 of meer zakelijke verbruikers, waarbij één van deze installaties is aangesloten op het openbare net.

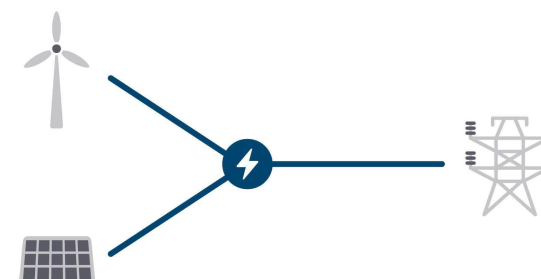
Bron: Kamerstukken II, 33 493, nr. 6

Delen van energie

Alternatieven voor netaansluiting: delen van energie (vervolg)

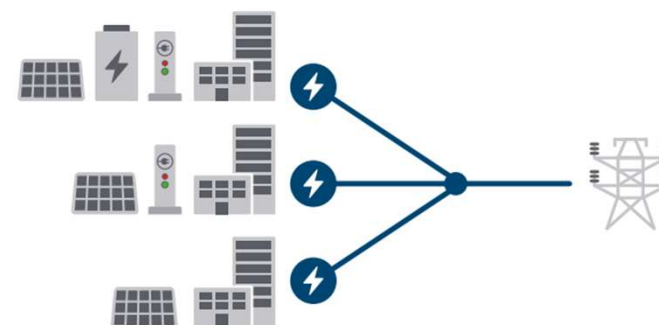
3. Cable pooling

- Meerdere (max. 4) afnemers op één aansluiting, in elkaars nabijheid;
- Eis van samenwerkingsafspraken (afnemers gedragen als één aangeslotene);
- Melding bij ACM.

4. Groepstransportovereenkomst (GTO) (toekomstig)

- Meerdere afnemers delen als groep transportcapaciteit, met behoud eigen aansluiting;
- Onderlinge afspraken over verdeling.

Bron: RVO.nl

Meer flexibiliteit en prikkels, minder zekerheid

Verschillende flexibele contracten waarmee aangeslotene geen vaste aanspraak meer heeft op gecontracteerd vermogen:

- Capaciteitsbeperkingscontract (CBC)
- Capaciteitssturingscontract (CSC)
- Alternatieve transportrechten:
 - volledig variabel,
 - tijdsduur gebonden (landelijk HS-net),
 - tijdsblok gebonden (regionaal net).

Stimulering via tariefprikkels: lager tarief voor gebruik in daluren

Ook minder zekerheid: mogelijkheid gecontracteerd vermogen te verliezen: *Gebruik Op Tijd Of Raak Kwijt...*

3. Sturing door de gemeente

Welke ruimte om regels te stellen?

Grenzen met energieregulering

Mogelijkheid om regels te stellen t.b.v. de energietransitie of lokaal mede-eigendom (raakvlak Ow en Ew).

Planologische instrumenten, in combinatie met grondbeleidsinstrumenten

Ruimte voor energievoorzieningen door inzet grondbeleidsinstrumentarium

- (Pro)actief versus faciliterend (passief)
- Welke instrumenten?
 - Voorkeursrecht
 - Onteigening
 - Kostenverhaal
 - (Gedoogplicht)

Voorkeursrecht

- Vestiging bij nieuwe energiefunctie
- Doel: regie en voorkomen speculatie
- Gevolg: aanbiedingsplicht eigenaar
- Aanwijzing door (bestuursorganen) gemeente, vooruitlopend / gekoppeld aan planologische instrumenten
 - Zie Rb. 10 oktober 2025, Rb. Oost-Brabant ECLI:NL:RBOBR:2025:6266 (ontwikkeling van duurzame energie) en Rb. Oost-Brabant 20 mei 2022, ECLI:NL:RBOBR:2022:2011 (zoekgebied voor grootschalige energieopwekking)
- Looptijden: verandering op komst
 - Zie Wetsvoorstel Wet versterking regie volkshuisvesting (inclusief Novelle)

Onteigening

- Per 1 januari 2024 gewijzigde procedure (Omgevingswet)
- Inmiddels twee bekrachtigingsuitspraken:
 - Rb. Zeeland-West-Brabant 1 oktober 2025, ECLI:NL:RBZWB:2025:6581 en
 - Rb. Zeeland-West-Brabant 20 mei 2025, ECLI:NL:RBZWB:2025:2931
- Onteigening op verzoek van netbeheerder?
 - Zie artikel 11.2 lid 2 sub e Ow
- Bij gronduitgifte na verwerving / onteigening: let op Didam-arrest!
- Aandachtspunten schadeloosstelling
 - Verwachtingswaarde en begrip “overheidswerk” (artikel 15.23 Ow)
 - Zie ook rapport “*Onderzoek naar waarderingsmethodieken van gronden voor hoog- en middenspanning stations*” (EY augustus 2025, in opdracht van Ministerie van Klimaat en Groene Groei)

Kostenverhaal

- Twee situaties:
 - kostenverhaal op initiatiefnemer energievoorziening (plankosten en kosten aanleg voorzieningen)
 - kostenverhaal op initiatiefnemers gebiedsontwikkelingen die profiteren van energievoorzieningen (kosten netwerk, inclusief bouwwerken)
- Drie manieren voor kostenverhaal:
 - Grond- of erfpachtuitgifte (kosten verdisconteren in koopprijs / canon)
 - Anterieure overeenkomst (bij alle activiteiten)
 - Kostenverhaalsregels in omgevingsplan of bij BOPA (alleen bij kostenverhaalsplichtige activiteiten ex artikel 8.13 Ob – is de voorziening een hoofdgebouw?)
- Financiële bijdrage ex artikel 13.22 Ow jo. artikel 8.20 sub b.3 Ob (vrijwillig) en artikel 13.23 Ow (afdwingbaar?)

Hartelijk dank voor uw aandacht!

Gijs van Midden

06 – 51 10 37 58

gijs.vanmidden@straatmankoster.nl

Joost Hoekstra

06 – 30 21 65 72

j.hoekstra@straatmankoster.nl

VvG